

Z dziejów Obozina.

Pierwsze osadnictwo na terenie dzisiejszej wsi Obozin sięga zamierzchłych czasów. W XIX w. odkryto cmentarzysko na wzgórzu przy jeziorze zwanym *Merchel Duży*, dziś Mergel, tuż przy ówczesnej siedzibie dworskiej. Trafiano tu na groby skrzynkowe, a 1864 r. odkopano w jednym z takich grobów pięć urn, które następnie zakopano na kościelnym cmentarzu. Także po stronie północnej wsi po prawej stronie drogi prowadzącej do Demlina oraz na południowym stoku schodzącym do jeziora *Merchel Mały* znajdowano groby skrzynkowe. Miejsce to współcześni nazywali Grabową Górą. Lecz także te groby zostały zniszczone, a trzy urny i brązowy kolczyk zakopano także na kościelnym cmentarzu. Kolejne groby skrzynkowe znaleziono po północnej stronie wsi, na górze zwanej *Łysicą*¹. Osadnictwo to zapewne nie przetrwało jednak do następnych wieków.

Przywilej osadczy został wydany w 1305 r. przez komtura zakonu Joannitów, którzy na Kociewiu osiedlili się już w 1198 r. Komtur nadał wówczas parafii 4 włóki (około 65 ha) ziemi². Oznacza to, że pierwszy kościół postawili Joannici. W 1334 r., wieś wymieniana jest jako *Obansyn*. Podobna nazwa wsi *Obąszyno* pojawiła się w 1571 r. Bogusław Kreja wywodzi je od nazwy osobowej Obięza, która została przekształcona w nazwę wywodzącą się od dzisiejszego obozu. Był więc w 1526 r. Łobodzin, w 1643 r. Łobozin i w 1682 r. Obozin. Następnie od właścicieli Obozina Loków wieś około 1790 r. nazwano z niemiecka Locken³. Jak czytamy w cytowanym Słowniku, wieś miała także nosić nazwę *Thomaswald*, lecz nie zapisano kiedy to miało miejsce⁴.

Gdy Krzyżacy odkupili od Joannitów ich dobra, Obozin został nadany na prawach rycerskich. Jak zapisano w wizytacji Rozrażewskiego z 1583 r., w Obozinie stał wówczas kościół cały murowany, pod wezwaniem św. Anny. Dla księdza wyznaczono 4 włóki⁵. *Proboszcz z Godziszewa miewał tu niekiedy nabożeństwo. Pobierał ze wsi 4 korce żyta i tyleż owsa mesznego, chociaż wieś obejmowała 30 włók., z których dawniej płacono po korcu żyta i korcu i tyleż owsa od włóki*⁶. Należy wyjaśnić, że wspomniane tu *meszne* to obowiązkowa danina na utrzymanie kościoła i proboszcza, natomiast korcec to jednostka objętości równa 120,6 litrów. Właścicielem majątku w tymże 1583 r. był Jan Loka, podkomorzy pomorski. Gdy mieszkańcy Skarszew przyjęli wiarę luterańską, postanowił on, pozostając wierny wierze katolickiej, przyłączyć się do parafii w Godziszewie⁷.

Lokowie objęli Obozin już przed wspomnianą wizytacją, na co wskazuje płyta nagrobna w kościele. Wymieniony jest na niej Jan Loka z Igły, herbu Rogal, urodzony ok. 1495 r. zmarły w 1562 r.⁸.

Jak czytamy w *Słowniku*, w 1619 r. kościół w Obozinie był z muru pruskiego i w *oplakany* znajdował się *stanie*⁹. Jest to zaskakująca informacja. Co się stało z murowanym kościołem, który stał jeszcze w 1583 r.? Nie było przecież wojen w tym okresie. Trudno dziś wyjaśnić tę sytuację. Cztery włóki proboszczowskie były wówczas *wydzierzawione na czwarty snop, z łąk pobierano za siano mniej więcej 4 grzywny*¹⁰.

W 1648 r. gdy uchwalono taryfy podatkowe, ziemie Obozina miały kilku właścicieli. Byli nimi: Klińska, która płaciła 4 floreny i 16 groszy, Lokowie płacący 5 florenów i 18 gr.¹¹.

¹ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, tom VII, Warszawa 1888, s. 343.

² *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928, s. 617.

³ B. Kreja, *Nazwy miejscowe Kociewia i okolicy*, Gdańsk 1988, s. 92.

⁴ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

⁵ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

⁶ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

⁷ *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928, s. 617.

⁸ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 45.

⁹ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

¹⁰ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

¹¹ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

Trudno dziś powiedzieć, kiedy wybudowano nowy całkowicie murowany kościół. W *Słowniku geograficznym* zapisano *Zdaje się niedługo potem wzniesiono tu znów murowany kościół, bo taki zastał tu r. 1710 wizytator Szaniawski. Dziedzicem wsi był Sartawski*¹². Jest to informacja o tyle dziwna, że przeprowadzona w 1780 r. przez ks. Lucasa Joannesa Krzykowskiego r. wizytacja generalna parafii w Godziszewie zawiera informacje o kościele w Obozinie wykonanym z muru pruskiego. Tak opisał kościół wizytator [zachowano oryginalną pisownię]: *Kościół Oboziński z pruskiego muru wystawiony dachówką pokryty w dobrej konserwacji zostający, z którym dzwonnica drewniana złączona, gontami okryta mająca w sobie dzwonów 3. W tym kościele dwoje drzwi na zawiasach z zamkami żelaznymi. Posadzka cegłą wyłożona. Sufit tarcicami malowanymi. Ściany malowane różnym kolorem. Chór na którym organki małe. Ambona malowana. Ławków dla wygody ludzi wro. 10. Ołtarzów 3. Wielki dedykowany Nays. Pannie, 2gi S. Michałowi, 3ci S. Janowi Ewangeliście. Cementarz w koło tego Kościoła tarcicami dobrze ogrodzony. Kościół był pod wezwaniem św. Michała*¹³. Tenże wizytator zapisał jako właścicielkę dóbr wymienił Sartowską¹⁴.

Inne informacje znajdujemy w cytowanym wcześniej *Słowniku*. Zapisano tam że około 1767 r. Obozin należał do Stanisławskiego¹⁵. Prawdopodobnie następnie Narzymscy wykupili Obozin od Stanisławskich¹⁶. Już wcześniej byli oni właścicielami folwarku w Janinie i Kaźmierowie¹⁷. W tym miejscu należy podać więcej informacji o Narzymskich, co pozwoli wyjaśnić ich związek z Obozinem. Ród wywodził się z Narzymia w powiecie działdowskim, gdzie odnotowani są w XVI w. Jakub Narzymiski ożenił się około 1715 r. z Anną Czapską z pomorskiego rodu Czapskich. Jakub Narzymiski w 1737 r. został pomorskim sprawując swój urząd, połączony ze stanowiskiem starosty grodowego skarszewskiego, do 14 czerwca 1758 r. Najstarszy syn Jakub i Anny – Stanisław – dzierżawił Szczodrowo. Stanisław ożenił się z Różą Szubersdorf-Sartowską (Sartowską), która wniosła mu w posagu wieś Świncz koło Gdańska. Stanisław otrzymał kompleks dóbr w Obozinie w spadku po swym ojcu Jakubie¹⁸. Narzymscy w 1733 r. posiadali już część dóbr należących do Obozina, zajmując folwark (dziś wieś) Janin i folwark Kaźmirowo¹⁹. Na pewno sam Obozin w 1851 r. stanowił własność Narzymskich, ale dzierżawcą dóbr w Obozinie przez 30 lat był Józef Łyskowski²⁰.

Historia rodu Narzymskich jest długa, dla tego tu jedynie kilka istotnych informacji. Dobrami w Obozinie zostali obdzieleni synowie Stanisława Narzymskiego, Jan i Antoni, którzy ożenili się z córkami Andrzeja i Józefy z Karwatów. Jednym z dzieci Jana i Ewy był Stefan, który ożenił się z Otolią Karwat. Ich córką była Marianna Balbina Doegrata Narzymaska²¹. Marianna 24 września 1873 r. zawarła związek małżeński z Feliksem, wnukiem księcia Michała Kleofasa Ogińskiego (słynnego kompozytora). Mariana w Obozinie przebywała częściej dopiero po śmierci księcia Ogińskiego w 1893 r.²². Księżna Ogińska była aktywną działaczką na rzecz przywrócenia niepodległości Polski, czyniła ogromne wysiłki, by podnieść oświatę i kulturę na ziemiach Polski²³. Księżna działała aktywnie w Towarzystwie Ludowym w Skarszewach, gdzie zasiadała w jego władzach i organizowała

¹² *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

¹³ *Visitatio Generalis Ecclesiae Parochialis Derschawiene anno 1780*, rękopis, s. 91.

¹⁴ *Visitatio Generalis Ecclesiae Parochialis Derschawiene anno 1780*, rękopis, s. 76.

¹⁵ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

¹⁶ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 55.

¹⁷ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 26.

¹⁸ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 11-13.

¹⁹ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 26.

²⁰ *Listy Ignacego Łyskowskiego do Wojciecha Lipskiego*, w: *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu* nr 3-4, III-IV kw. 1938, s. 80-81.

²¹ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 14.

²² E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 25-26.

²³ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 27.

różne imprezy plenerowe nad jeziorem Gruszka²⁴. Księżna zmarła 19 kwietnia 1914 r. w Jabłonowie i tam została pochowana²⁵.

Na początku XIX wieku bracia Narzymscy rozebrali stary kościół i wybudowali nowy mniejszy. Jeszcze do lat osiemdziesiątych XX w. można było dostrzec zarys fundamentów poprzedniego kościoła²⁶. W dniu 7 sierpnia 1866 r. wydano w Rzymie decyzję o ustaleniu uroczystości odpustowych św. Michała w dniu 29 września²⁷. W 1868 r. w Obozinie mieszkało 382 osób, z czego 374 katolików i 8 ewangelików. Było tu 35 domów²⁸.

Do dóbr Obozin około 1880 r. należały także folwarki Janin, Jastrzębie i Kaźmierowo (Kaźmirowo). Cały klucz obejmował 1532,45 ha, z czego 794,2 ha roli, 87 ha łąk, 54 ha pastwisk, 420,5 ha lasu, 17,25 ha nieużytków, 159,5 ha wody. Czysty dochód z gruntu wynosił 9423 marki. Cały klucz należał wówczas do księżnej Ogińskiej²⁹. Księżna Ogińska w tym czasie była także właścicielką dóbr w Jabłonowie mających 2955,51 ha powierzchni³⁰.

Księżna Ogińska nie mając potomków wszystkie swoje dobra rozdysponowała pomiędzy kuzynów. Obozin po śmierci Księżnej w 1914 r. dostał radca Karwat, który zgodnie z poleceniem księżnej miał przekazać go synom³¹.

W 1928 r. w Obozinie mieszkało 181 katolików. Kolatorem był w dalszym właściciel dóbr rycerskich w Obozinie³².

Krzysztof Kowalkowski

²⁴ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 68.

²⁵ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 76.

²⁶ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 26.

²⁷ *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928, s.617.

²⁸ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

²⁹ *Słownik geograficzny... dz. cyt.*, s. 343.

³⁰ *Większa posiadłość ziemska w Prusach Zachodnich*, w: *Gazeta Toruńska* nr 10, 5 maja 1881.

³¹ E. F. Kozłowski, *Marianna Balbina Doegrata z Narzymskich Księżna Ogińska*, Sopot 2008, s. 76.

³² *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928, s.617.